

בס"ד

חינוך לאור הפרשה

פרשת ויקהל - פקודי

נפלת? קומ...

גיליון מס' 89 תש"פ

הרב יהונתן דדון

yd0527606276@gmail.com

חינוך לאור הפרשה/ויקהל - פקודי

נפלת? קום...

היה זה באחרית ימיו של ה'חזון איש' זצ"ל. הוא כבר היה חלוש ונטול כח, ובאותם ימים שכב על המיטה במרפסת ביתו, ולמד בשארית כוחותיו. הגאון רבי אריה שכטר זצ"ל הגיע אז לבקר, וכשנוכח כי הדלת נעולה, הציץ מבחוץ ואז רמז לו ה'חזון איש' שיטפס דרך המרפסת. הוא החל לטפס, אך בגדיו נתפסו בגדר התיל, והוא נאלץ לרדת. שוב החל לטפס, ושוב נתפסו שולי בגדיו בגדר התיל המפותלת, והוא הוכרח לסוב על עקבותיו. שוב טיפס וניסה לעלות, אך חוטי בגדיו נתפסו בתיל, ואילצו אותו לרדת... הגיב לעברו ה'חזון איש': 'אלו הם חייו של יהודי. כל העת הוא מטפס ועולה, ואז – לפעמים – מצליח היצר להכניע ומוריד אותו. אך אל לו להתייאש – הוא שב ומתחזק, מטפס שנית. שוב הוא נופל, ושוב הוא מטפס. זו לא טעות או תקלה, זו הדרך, ככה זה עובד! הטיפול למעלה דורש נפילות וטיפוסים שוב ושוב, עד ההגעה לפיסגה!'

*

בדברים אלו, המובאים בספר 'מעשה איש', תימצת ה'חזון איש' באחרית ימיו מסר עבור כולנו, לקח מחיים גדושי תורה וטיפוס במעלות הרחוניות: כישלון בניסיון אינו סיבה לאכזבה משתקת ומייאשת. כדאי לזכור כי זו הדרך, רק ככה ניתן לטפס. מטפסים ונופלים, מטפסים ונופלים, אך בסוף – מגיעים. העקשנות משתלמת! מסכת חייו של יהודי היא רכבת הרים אתגרית, מסלול רצוף עליות ומורדות, קשיים והצלחות, התמודדויות וניסיונות. אין יהודי שיכול לומר שחייו מתנהלים על מי מנוחות בכל המובנים, כי כולנו ניצבים

פעמים רבות מאוד מול כל מיני צמתים, רוחניים כגשמיים.
כשמגיע רגע של שמחה, כולנו יודעים איך לחוות אותו ומה לחוש בו.
הרי זה כה פשוט: יהודי עושה שמחה – ולבו גואה בהתרגשות, הוא
מצליח להתמיד בשיעורו היומי – ואין מאושר ממנו, הוא רואה את בנו
מצליח בלימודיו – ונפשו מתרחבת מנחת, הוא הרוויח סכום עתק –
ורגליו כמו מרקדות. התגובה הרגשית והחשיבתית שלנו להצלחות
ולשמחות שלנו, פועלת נכון. אך ברגעי קושי וניסיון, תגובת האושר
הזו צריכה להכפיל ולשלש את עצמה. מול התמודדות רוחנית או
גשמית, כשקיבלנו על עצמנו קבלה טובה אך אנו חשים קושי לעמוד
בה, כשלפתע 'נפלה' עלינו הוצאה כבירה דווקא בתקופה לחוצה,
כדאי לדעת שהקושי הזה הוא מתנה שמימית, רגע של הדמנות.
'נתת ליראיך נס להתנוסס', כשבורא עולם נותן ליהודי ניסיון, זה כדי
לגרום לו 'להתנוסס', להתרומם, להתייבב במקום גבוה יותר.
כשאבא שבשמים מציב לנו מבחן, זה כדי שנהיה זכאים למתנה
שהוא רוצה לתת לנו בעקבות הצלחתנו במבחן. כי כשאבא אוהב
רוצה לפנק את בנו, הוא מציב בפניו אתגר. וכשיעמוד הבן באתגר –
יערב עליו טעם הפינוק לו הוא זוכה, הוא ירגיש שאביו נתן לו מתנה
משמעותית בעקבות מאמציו.

כך בדיוק פועלים הדברים עם אבינו שבשמים. מטרת הניסיון היא
למנף, לתת הדמנות להוכיח שאתה שווה את מה שרוצים להעניק
לך. הניסיון לא מעיד על חולשה מובנית, אלא על עוצמה. דווקא כי
בשמים מאמינים שאדם יכול לעמוד בניסיון, דווקא כי שם יודעים
שהאדם מסוגל להצליח במבחן – נותנים לו ניסיון ואומרים לו: 'קח
את הניסיון, תעמוד בו בגבורה, ותראה כמה זה ישתלם לך!'
דברים אלו נכתבו מפורשות בספר חסידים (ס"ג), החושף גם את
תהליך קבלת ההחלטות השמימי בדרך להענקת מתנה לאדם.
בדבריו, הוא מתאר מצב שהקדוש ברוך הוא מבקש להעניק מתנה

ליהודי, רוצה לתת לו הטבה. נעמד השטן וטוען שפלוני אינו זכאי בהטבה כה גדולה, הוא לא ראוי לה. מה פתאום שיהודי יזכה בנחת מילדיו? למה מגיעה לו בריאות איתנה? מדוע הוא ראוי להרחבה בפרנסת משפחתו? מה קרה? מה חדש? לנוכח טענה זו, מעמיד הקב"ה בפני האדם ניסיון, נותן לו הזדמנות להוכיח את עצמו. כביכול אומר לו: 'בני יקירי, אני רוצה לתת לך מתנה, אני שואף להעניק לך הטבה משמעותית. אני נותן לך מבחן, תעמוד בו בגבורה ותהיה זכאי למתנה שאני רוצה לתת לך!'

עמידה בניסיון – היא זיהוי ההזדמנות הזו, היא 'קפיצה' על פריצת הדרך השמימית. נותנים לך מתנה של ניסיון, רוצים לראות אותך גיבור, מחזיק מעמד, ראוי למתנה והערכה. תעמוד בזה, בבקשה, בשבילך!

כשמגיע רגע של ניסיון, וכולנו חווים כאלה, כדאי כל כך לשוב ולהדהד את הדברים הללו באוזנינו. אם קיבלנו על עצמנו קבלה טובה ואנו מתקשים לעמוד בה, אם עומד מולנו מראה אסור ואנו נדרשים לעצום עינינו, אם מישהו מספר לשון הרע מרתק אך אסור להאזין לו, אם נתקלנו בקושי בבריאות, בפרנסה, ואנו נדרשים לכוחות נפש כדי להחזיק באמונה – נכון, רגע הניסיון הוא קשה, הוא אתגרי, הוא בהחלט דורש מאמץ. אבל באותה מידה – הוא רגע גורלי, רגע שיכול לשנות חיים, רגע של מבחן שפותח לנו אפיקים חדשים, איכויות חדשות, הצלחות שלא תיארו לעצמנו! הבה נעמוד בניסיון עם כל העוצמה, נתחזק בכל הכוחות. ואז נגלה כמה אושר, שמחה וסיפוק קיבלנו, וגם מתנת ההערכה מאבינו שבשמים בוא תבוא, ותזכה אותנו בחיים טובים ומאירים יותר! (הרב קובלסקי)

*

אל תתייאש מהנפילות!

בפרשת "פקודי", מתארת את סיום בניית המשכן והקמתו בפועל –
"ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש, הוקם המשכן."
בחומש במדבר (פרק ד' פסוק א'), התורה מרחיבה מעט יותר באירועי יום
הקמת המשכן, ורש"י שם מביא את דברי המדרש: "כל שבעת ימי
המילואים, היה משה מעמידו ומפרקו". ביום השמיני, העמיד משה
את המשכן ולא פירקו. "אמר רבי חייא בר יוסף: כל שבעת ימי
המילואים, היה משה מפרקו ומעמידו למשכן שתי פעמים בכל יום.
רבי חנינא אומר: שלוש פעמים בכל יום" (מדרש תנחומא, שמות ל"ט סימן י"א).
האדמו"ר מסלונים בספרו "נתיבות שלום", מבאר עניין זה על דרך
המוסר – בניית המשכן, מקבילה לבניית המקדש הפרטי של כל
יהודי ויהודי, וכפי שהרחבנו על כך רבות בפרשות האחרונות.
אדם מחליט להתחיל לבנות את בנין אישיותו ומקדש חייו ולהתקדם
ברוחניות, אולם לפתע הוא נכשל ונופל. הוא מקים את עצמו שוב,
ושוב הוא נופל. הנפילות החוזרות ונשנות עלולות לייאש את האדם
ולגרום לו להרים ידיים. התורה מחזקת את האדם ואומרת לו –
הנה, המשכן נבנה ופורק, נבנה ופורק פעמיים שלוש בכל יום, ולקח
זמן רב עד שמשה הצליח להעמידו ולייצבו באופן סופי.
אל לך להתייאש מנפילות! נפלת? תקים את עצמך מחדש. אם
תתמיד ולא תתייאש, בנין אישיותך יתנוסס לתפארה.

*

עלינו לזכור דבר נוסף – בסופו של דבר, המשכן עמד בדרך נס,
וכפי שמרמזת התורה: "וידבר ה' אל משה לאמר, ביום החודש
הראשון באחד לחודש תקים את משכן אוהל מועד" ואכן – "ויהי
בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן, ויקם
משה את המשכן ויתן את אדניו". המתבונן בפסוקים אלו מגלה דבר
מעניין. ה' מצווה את משה רבינו להקים את המשכן – "תקים", ואילו

בפועל נכתב "הוקם המשכן", הלשון "הוקם" משמעותו לכאורה שמישהו אחר הקים אותו, כאילו הוקם מאליו. בסוף כתוב שוב "וַיִּקְּם מֹשֶׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן" – משה רבינו בעצמו. מה פשר שינויי הלשון? ה'כלי יקר' בביאורו לתורה (שמות מ, ב) מגלה את הסוד: חז"ל במדרש (ויקרא רבה נ"ב, ד') כותבים, שלאחר שכל מרכיבי המשכן היו מוכנים וכשמשה רצה בפועל להקימו יחד עם חכמי הלב, הם לא הצליחו ולא יכלו להקימו. הקרשים היו כבדים, ומלאכת ההרכבה הייתה מאוד קשה. אמר הקדוש ברוך הוא למשה – "עסוק אתה בהקמתו, והוא עומד מאליו", לכך נאמר "הוקם המשכן" – מאליו. זאת אומרת, ה' ציווה את משה לעשות את המקסימום שהוא יכול, ורק אחרי שמשה יקים את המשכן ויעשה את המקסימום מבחינתו, רק אז תבוא העזרה משמים והמשכן יעמוד מאליו בדרך נס. מסיים ה'כלי יקר' ואומר: "ויש בזה רמז לכל המעשים אשר האדם עושה, כי קצרה יד האדם להשלימם החל וגמור, אלא האדם הוא המתחיל, והשם יגמור על ידו". על האדם להקים ולבנות את בניינו הפרטי שוב ושוב, ואל לו להרים ידיים מנפילות וכישלונות, שהרי בסופו של דבר הבורא הוא זה שמקים את המשכן. (הרב משה שינפלד)

*

כתב בעל ה"אמרי אמת" זי"ע וז"ל: "בכל שבעת ימי המילואים היה משה מעמיד המשכן ומפרקו, ולא לחינם עשה כן, משה רבינו הכין והשאיר כוחות של התחזקות על כל הנפילות בכלל ובפרט בכל הדורות, וזה מה שאמרו חז"ל המשכן נתקדש בעמידה ובפירוק ובמשיכה, שהפריקה גם כן הייתה ענין של קדושה, כי המעשים של משה רבינו היה לכלל הדורות לכל הזמנים, גם לזמנים שאף על פי שהמשכן מפורק נוכל שוב להקימו, בכל מצב שהוא יש בכוחו של – ישראל לזקוף קרשי המשכן על ידי כוח התורה ועל ידי זה להשרות שכניה בתחתונים".

ללמדנו שאף אם האדם מרגיש "מפורק" מבחינה רוחנית, עליו לחזור ולהקים את ה"משכן" – החלק הרוחני שבאדם, וללמוד זאת ממשה שפירק כדי להראות לנו שיש להרכיב הגם שנתפרק!

*

האדם נבחן לפי ההתמודדות...

אל חדרו של הרבי בעל ה'נתיבות שלום' מסלונים זי"ע, נכנס חסיד ותינה בעצב את מר גורלו: "מדי יום", סיפר לרבי, "אני נופל מחדש. מדי יום אני קם ומנסה ללמוד, אבל לא מצליח. היצר פשוט נטפל אליי – מפריע, מדאיג, מבלבל את המוח... כל יום אני קם, ומנסה, ומשתדל, אבל היצר, עקשן שכמותו, בא כל יום להפריע, לשבש... אני יכול להחליט שהיום אני לומד ויהי מה – ואז פתאום המזגן לא יעבוד... אני יכול להחליט שהיום אני מתפלל ברצינות ובכוונה, ואז בשל עיכובים לא צפויים אני מגיע מאוחר... רבי, מה יהא עליי?". החסיד סיכם בייאוש: "בבוא יומי, על המצבה שלי לא יכתבו ידע ללמוד, היה איש חסד, גאון או מתמיד. יכתבו פשוט 'בעל השאיפות והנפילות' – כי כזה אני וכאלה חיי, שאיפות שנכשלות תמיד"... חייך הרבי: "אוי, קבר שכזה יהיה בוודאי תל תלפיות, מקום תפילה נשגב. אני מחפש מציבה כזו, זה המקום לקבלת התפילות"... והסביר הרבי: 'הרי המציאות אותה אתה מתאר הינה המעלה הגבוהה ביותר. יהודי שכל יום מתנסה, כל יום שואף ונכשל אך ממשיך לנסות למחרת מחדש – הרי זו המעלה הגדולה והחשובה ביותר, אשרי!'. כי איננו נבחנים בתוצאות, אנו נבחנים בהתמודדות, בהיאבקות, ביכולת ההתגברות. נכון, לפעמים הלב אומר להתייאש, לפעמים היצר מציב ניסיונות קשים ביותר, לפעמים לא נראה שנוכל לשרוד – אך עדיין הניסיון הזה הוא המרומם אותנו, הוא המוביל אותנו לדרגות גבוהות ביותר! רגעי הניסיונות, הם רגעים לזהות הדדמנויות. לדעת שעכשיו אנחנו בדרך, מובלים ומכוונים ליעד הנשאף ביותר!

*

אין הצלחה בלי כישלון!

אחת התכונות היקרות ביותר בחיים, והנצרכת ביותר עבור רכישת מידת השמחה, היא יכולת ההתמודדות עם כשלונות. מי מאתנו לא היה רוצה ומייחל שנזכה רק להצלחות, לחיים של עונג המתנהלים על מי מנוחות, ולפתיחת המעיינות ברוממות הנפש בכל עת שנחפוץ בכך? אך למרות כל זאת – המציאות היא לפעמים אכזרית, ומלבישה צבעים אחרים על גבי החלומות הוורודים שלנו. לפעמים אפור... ולפעמים אפילו שחור... יש קשיים בחיים, מכשלות, נפילות, ואף נסיגות לאחור. אז איך מתמודדים?

תארו לכם אדם שמעד ונכשל – והכל היה דמיון. כלומר, הוא באמת הצליח, אבל דימה בדעתו כי נכשל. הוא פשוט טעה בהבנת העובדה, הייתה לו פרספקטיבה לא נכונה על מה שקרה. כמה חבל שאדם כזה יהיה במצב רוח ירוד מחמת כשלוננו, כאשר באמת לא היה כאן שום כישלון כלל! האם הכל בראש שלנו?

למשל, תלמיד שקיבל שמונים במבחן, וברור לו שציון זה גרוע הוא. ורק אחר כך נודע לו שכל שאר הנבחנים קיבלו הרבה פחות, והוא קיבל דווקא את הציון הגבוה ביותר... כה חבל על מחשבת הכישלון, בשעה שהיא לא הייתה קיימת כלל!

נכונים אנו לצאת בעקבות הארה זו, ולהגדיר מחדש מה קרוי הצלחה – ומה כישלון. כה הרבה 'נופלים' ונגררים לדיכאון מחמת הרושם שלהם שכשלו. ורושם זה מוטעה הוא!

כך כותב רבי יצחק הוטנר זצ"ל (אגרות ה"פחד יצחק" קכ"ח): "החכם מכל אדם [שלמה המלך] אמר 'שבע יפול צדיק וקם'. והטפשים חושבים כי כוונתו בדרך רבותא, אע"פ ששבע יפול צדיק מכל מקום הוא קם. אבל החכמים יודעים היטב שהכוונה היא שמהות הקימה של הצדיק היא דרך ה'שבע נפילות' שלו."

נסביר את הדברים – אין שום הצלחה בלי כישלון שמקדים אותו ובא לפניו. כך טבעו של עולם, כך עשה הקב"ה את עולמו, כך היא הדרך מששת ימי בראשית. שום דבר לא בא בקלות. כך רצה הקב"ה, שדברים יבואו בקושי ועמל, כי רק כך יש להם ערך אמיתי. לכישלון יש מטרה, אין זה ב'מקרה' שיש כאן קושי. המצב נועד ליצור קושי. ודבר זה עמוק ורחב, ודורש הסבר ארוך אשר אין כאן מקומו, אך כך למדונו רבותינו. וממילא, הגדרנו את ה'כישלון' בהגדרה חדשה. אין הוא כישלון בלתי נצרך שחבל שנהיה. אלא, זהו חלק אינטגרלי מהתהליך הטבעי של צמיחה והתקדמות, חלק שאי אפשר בלעדיו. **"מהות הקימה של הצדיק היא דרך השבע נפילות שלו"**. וממילא, ה'נפילה' כבר אינה נפילה – היא פשוט חלק מההתקדמות. הגדרה חדשה יש כאן לקשיי החיים! מה שראינו עד עתה כנפילה, מעידה, כישלון, ונסיגה לאחור... פתאום אותו המעשה נראה באור אחר, כי הוא מוגדר מעכשיו כחוליה בתהליך של גדילה והצלחה, חוליה שאי אפשר בלעדיה. עולם הפוך יש כאן! והעיקר העולה מדברים אלו הוא, שאסור להתיימש. כי אין הייאוש בא אלא מפני ריבוי הכשלונות, והרי כל כולם לא נועדו אלא כדי שיתגבר כמיטב כוחו (כוחו – שלו, כפי היכולת שבידו, ואין הקדוש ברוך הוא מבקש מאדם מה שמעל ומעבר ליכולתו, ואינו בא בטרוניא עם בריותיו), ואז זו הצלחה שאין למעלה הימנה!

המשך לשונו של הרב הוטנר במכתב הנזכר: **"בודאי שהנך נכשל ועומד להיות נכשל ובכמה מערכות תפול שדוד. אבל אני מבטיח לך שלאחר הפסד כל המערכות תצא מן המלחמה כשזר הנצחון על ראשך, והטרף החד מפרפר בין שיניך"**. וזהו המהפך המחשבתית שמובא כאן. אילו היה 'שבע יפול צדיק' מתאר מקרה בלבד שקורה מדי פעם, קשה היה להתמודד עם הכישלון הטמון בכל נפילה, כי

אכן כישלון הוא. ואילו אם כך היא דרך הצמיחה והשגת המטרה, הרי נשתנה במאה ושמונים מעלות המבט וההגדרה מה קרוי כישלון ומה קרוי הצלחה! דבר גדול למדנו כאן... מבט חדש על הכשלונות המדומים. אין לעצור בגללם, וחם וחלילה אין להתדרדר. המשיכו ללא הרף לצעוד הלאה, כי כל 'כישלון' הוא חלק נוסף בדרך המובילה להצלחה. ואזי מובטח לכם שתשיגו בעזרת השם את המטרה! (הרב מרגולין)

*

לסיום:

רעיון נוסף של ה"נתיבות שלום" – במהלך כל הפרשות, רואים אנו שהשכינה מסתרת מאחורי הענן – "ויכס הענן את אוהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן". וכן הפסוק האחרון בפרשה, הפסוק המסיים את ספר שמות – "כי ענן ה' על המשכן יומם, ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם". וכן ראינו גם אצל שלמה המלך: "ה' אמר לשכון בערפל". כלומר: הן במצבים הטובים המשולים ל"יומם", ימים בהם הכל ברור, והן במצבים קשים המשולים ל"לילה", בהם הכל חשוך ומעורפל, בכל ה"מסעות" ובכל תחנות החיים של האדם, עליו לזכור ש"ענן השם" והשכינה ממלאים את "משכנו" הפרטי.

*

היה זה בעיצומו של לילה, כשתושבי העיירה קוצק שנמו את שנתם בשלווה – זינקו לפתע ממיטותיהם בפחד ובבעתה. באחד הבתים פרצה שריפה, ועד מהרה – מאכולות של אש ולהבות ענק כיסו את פני האופק, מחסלות את כל הנקרה בדרכן. ראשית, פעלו כולם כדי להציל את הנפשות ולהבריחן למקום בטוח, ואחר כך החלו להרהר על המשמעות הכלכלית הכבידה. כל רגע בו האש מתקדמת משמעותו עוד בית או עסק שנשרף ומתכלה...

אחד הסוחרים היהודים שחנותו היתה בטווח הלהבות, אץ רץ אל
הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זי"ע, ומשאלתו בפיו: 'רבי, הושיעה!
החנות שלי עולה בלהבות, זה כל רכושי!' הרבי עצם עיניו לרגע,
והשיב לו ברוגע: 'אל דאגה! החנות שלך תינצל ולא תישרף!' – קבע
הרבי באופן ברור...

דברי הרבי נסכו בו תקווה, והוא המתין עד שכובתה השריפה כדי
לבחון את תוצאותיה. אז התברר כי אכן הרבי צדק – השריפה
כילתה הכל מכל צדדי חנותו, ואילו חנותו שרדה ללא פגע...
'מופת גלוי!' – צהל היהודי, ובא אל הרבי להודות על הנס המופתי.
'לא יאומן כי יסופר, רוח הקודש גלויה. הרבי הבטיח וכך היה!' –
בישר לרבי בעליצות. הרבי חיך אליו באצילות והשיב: 'לא, בני. לא
נס ולא מופת. פשוט, ידעתי שבורא עולם לא מעמיד יהודי בניסיון
שהוא לא יכול לעמוד בו. מיד כשראיתי את פניך – הבנתי שאתה לא
יכול לעמוד בניסיון של איבוד ושריפת כל רכושך, לפיכך הסקתי
שאין סיכוי שתינדק מהשריפה!...'

דבריו אלו של הרבי, כדאי שנזכור אותם תמיד. אם יש לנו ניסיון – זו
מחמאה שמימית אדירה: יהודי, אתה יכול לעמוד בזה! יש לך
כוחות! בתוכך טמונות עוצמות! החזק מעמד בעת הנסיון, ותראה
שאתה מסוגל לעמוד בו, ועוד תצא ממנו מחוזק ומחושל, עוצמתי

וגיבור רוח! (הרב קובלסקי)

שבת שלום!

העלון יוצא לאור
בסיוע תלמוד תורה
"נצח ישראל" בית שמש

לתגובות ולקבלת העלון במייל: yd0527606276@gmail.com